

Prof. univ. dr. **Ioan Chiș**
Av. lect. univ. dr. **Lamya Diana Hărățau**
Asist. univ. dr. **Constantin Marc Neagu**
Av. dr. **Adrian Hărățau**
Jud. lect. univ. dr. **Andrei-Dorin Băncilă**
Av. drd. **Ioan Mircea David**

TEORIE ȘI PRACTICĂ EXECUȚIONAL PENALĂ

Sinteze și întrebări pentru uzul
studentilor și al masteranzilor

Ediția a 2-a, revizuită și adăugită

Editura
Hamangiu
2025

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE NR. 6

EXECUTAREA MĂSURILOR ȘI A PEDEPSELOR

I. Executarea măsurilor și a pedepselor neprivative de libertate

- o Potrivit prevederilor Legii nr. 253/2013^[1], organele judiciare au posibilitatea aplicării următoarelor sancțiuni sau măsuri neprivative de libertate:
 - a) **pedeapsa amenzii;**
 - b) **pedepsele accesorii;**
 - c) **pedepsele complementare** (interzicerea exercitării unor drepturi, degradarea militară, publicarea hotărârii judecătorești de condamnare, dizolvarea persoanei juridice, închiderea unor puncte de lucru ale persoanei juridice, interzicerea de a participa la procedurile de achiziții publice, plasarea sub supraveghere judiciară);
 - d) **măsurile de supraveghere și obligațiile** impuse de instanța de judecată în cazul amânării aplicării pedepsei, suspendării executării pedepsei sub supraveghere și liberării condiționate;
 - e) **măsurile educative neprivative de libertate** (stagiul de formare civică, supravegherea, consemnarea la sfârșit de săptămână, asistarea zilnică);
 - f) **obligațiile impuse de instanța de judecată minorului** față de care s-a dispus liberarea dintr-o măsură educativă privativă de libertate;
 - g) **măsurile preventive neprivative de libertate** (controlul judiciar și controlul judiciar pe cauțiune);

^[1] Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal (M. Of. nr. 513 din 14 august 2013).

- h) **obligățiile dispuse de procuror** în cazul renunțării la urmărirea penală.

II. Principiile generale ale executării sancțiunilor și măsurilor neprivative de libertate

➤ Legalitatea executării

- o *Nullum crimen sine lege* este adagiul roman de la care pornește reglementarea în materie penală, iar scopul principal nu este acela de stabilire a unor măsuri și a unor pedepse privative de libertate, ci acela de restrângere a drepturilor și de impunere a unor obligații care să conducă la reeducarea individului. Trecând principiul legalității și prin domeniul procedural penal, dar adaptând-ul și la materia execuțional penală, am putea întregi expresia astfel: *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege, nullum supplicium sine lege*^[2].
- o Începând cu anul **2013** pedepsele și măsurile educative neprivative de libertate beneficiază de un cadru legal pentru punerea în executare a prevederilor instituite prin Codul penal și Codul de procedură penală, fiind astfel evidențiate următoarele garanții:
 - a) pedepsele și măsurile sunt prevăzute în Codul penal și în Codul de procedură penală;
 - b) aplicarea acestora poate fi dispusă doar de instanța de judecată printr-o hotărâre judecătorească definitivă;

[2] A.D. BĂNCILĂ, *Drept execuțional penal. Curs universitar*, Ed. Universul Juridic, București, 2023, p. 13.

- c) nerespectarea acestora atrage anularea, suspendarea și înlocuirea cu pedepse sau măsuri educative privative de libertate;
- d) modalitatea de executare a acestor pedepse și măsuri în vederea respectării cadrului legal se realizează de către judecătorul delegat cu executarea acestora și de către serviciile de probațiune.

➤ **Temeiul executării**

- o Nicio măsură educativă neprivativă de libertate și nicio pedeapsă nu poate fi luată în absența unei hotărâri judecătorești definitive.

➤ **Respectarea drepturilor și a libertăților fundamentale**

- o În mod inerent drepturile și libertățile individului sunt restrânse atunci când împotriva sa a fost pronunțată o hotărâre judecătorească definitivă prin care s-a dispus stabilirea unei măsuri educative neprivative de libertate sau a unei pedepse. Faptul că individul nu este privat de libertate nu înseamnă că acesta poate să își exercite toate drepturile și libertățile fundamentale așa cum o realiza înainte de hotărârea judecătorească de condamnare.
- o Încălcarea interdicțiilor stabilite în sarcina individului poate conduce la anularea sau la revocarea măsurii sau a pedepsei stabilite inițial și la aplicarea unor măsuri sau a unor pedepse privative de libertate.

➤ **Respectarea demnității umane**

- o Drepturile și libertățile fundamentale pot fi restrânse, însă demnitatea umană trebuie respectată, deoarece ea reprezintă baza tuturor celorlalte drepturi.
- o Demnitatea umană este încălcată în cazul torturii, tratamentelor inumane ori degradante, pedepselor inumane

ori cu moartea, prin discriminare rasială, etnică, de sex, de avere etc.

- o Respectarea demnității umane asigură un tratament egal în fața legii și a accesului la pedepse ori măsuri educative și la alte măsuri neprivative de libertate, indiferent de persoana celui care a comis infracțiunea.

➤ **Respectarea dreptului la viață privată^[3]**

- o Reglementarea dreptului la viață privată trebuie să conțină referințe la orice imixtiune ar putea interveni în viața intimă, viața de familie, în respectarea domiciliului și reședinței, la protecția corespondenței sau a documentelor personale.
- o Limitarea drepturilor și libertăților prin aplicarea măsurilor educative neprivative de libertate nu trebuie să excedă naturii și conținutului acestora. Orice formă de atragere a atenției (inclusiv în mass-media) sau de sancționare publică a unei conduite ilicite prin care se încalcă viața privată sau intimitatea, în opinia noastră, reprezintă o încălcare a scopului pe care legiuitorul l-a prevăzut odată cu reglementarea măsurilor educative neprivative de libertate și, implicit, o încălcare a demnității umane.
- o Conform art. 8 alin. (2) din Legea nr. 253/2013, legiuitorul a stabilit că fotografierea sau înregistrarea audio-video a persoanelor ce execută obligațiile prevăzute în hotărârea judecătorească se poate realiza doar cu consimțământul acestora, astfel:
 - a) în cazul **amânării aplicării pedepsei**, pe durata termenului de supraveghere, în cazul situațiilor cuprinse în art. 85 alin. (2) lit. a)-c) C. pen.:
 - să urmeze un curs de pregătire școlară ori calificare profesională;

[3] Art. 26 din Constituția României și art. 58 C. civ. (Legea nr. 287/2009 privind Codul civil – M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011).

- să presteze o muncă neremunerată în folosul comunității, pe o perioadă cuprinsă între 30 și 60 de zile, în condițiile stabilite de instanță, afară de cazul în care, din cauza stării de sănătate, persoana nu poate presta această muncă;
 - să frecventeze unul sau mai multe programe de reintegrare socială derulate de către serviciul de probațiune sau organizate în colaborare cu instituții din comunitate;
- b) în cazul **suspendării executării pedepsei** sub supraveghere, pe durata termenului de supraveghere, în cazurile prevăzute la art. 93 alin. (2) lit. a)-c):
- să urmeze un curs de pregătire școlară ori de calificare profesională;
 - să frecventeze unul sau mai multe programe de reintegrare socială derulate de către serviciul de probațiune sau organizate în colaborare cu instituții din comunitate;
 - să se supună măsurilor de control, tratament sau îngrijire medicală;
- c) în cazul **liberării condiționate**, pentru situațiile cuprinse în art. 101 alin. (2) lit. a)-c):
- să urmeze un curs de pregătire școlară ori de calificare profesională;
 - să frecventeze unul sau mai multe programe de reintegrare socială derulate de către serviciul de probațiune sau organizate în colaborare cu instituții din comunitate;
 - să nu părăsească teritoriul României.

➤ **Respectarea confidențialității și a datelor cu caracter personal**

- o Datele personale ale persoanelor fizice și juridice sancționate prin pedepse și măsuri educative neprivative de

libertate se referă la datele după care persoana poate fi identificată în mod direct sau indirect.

- o În cadrul acestor date se pot regăsi și informații cu privire la infracțiune, la măsura luată, la durata acesteia, precum și cu privire la locul de executare.
- o Operatorii abilitați să lucreze cu datele cu caracter personal ale persoanelor ce execută pedepsele și măsurile educative neprivative de libertate sunt judecătorii delegați cu executarea, consilierii de probațiune și organele abilitate (poliție, organe de reintegrare în muncă).
- o Protecția datelor cu caracter personal și confidențialitatea sunt premise ale reintegrării sociale și ale resocializării. Astfel, individul va avea posibilitatea de a se reintegra în muncă, să conviețuiască în comunitate, iar etichetarea acestora ca fiind autorii unor infracțiuni să nu rămână în conștiința și practica societății.

➤ **Interzicerea discriminării**^[4]

- o În timpul executării pedepselor și măsurilor educative neprivative de libertate și a celorlalte măsuri dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal este interzisă orice formă de discriminare pe temei de rasă, sex, religie, gen, boală cronică, orientare sexuală etc.
- o Excluderea discriminării se poate realiza prin implementarea și dezvoltarea unui sistem de cercetare, urmărire și judecată echidistant în raport cu persoana făptuitorului, asigurându-se în mod permanent un sistem de garanții procesuale.

^[4] Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale – adoptată la Roma în data de 4 noiembrie 1950.

- **Informarea persoanei care nu vorbește, nu înțelege limba română ori nu se poate exprima^[5]**
- o Pedepsele și măsurile educative neprivative de libertate, precum și celelalte măsuri luate de organele judiciare pe parcursul procesului penal trebuie să asigure pe întreaga perioadă a executării colaborarea cu persoana sancționată, care să o determine să înțeleagă obligațiile ce-i incumbă și rolul pe care îl au programele de resocializare.
 - o Una dintre facilități vizează categoria persoanelor care nu se pot exprima, acestora asigurându-li-se sistemul de comunicare mimico-gestual prin asigurarea unor **interpreți** sau **traducători** plătiți de la bugetul statului (din bugetul Ministerului Justiției).
- **Implicarea persoanei și a comunității în executare**
- o În cazul în care organele judiciare abilitate au aplicat pedepse sau măsuri neprivative de libertate, implicarea persoanei în cauză este voluntară, activă și se bazează pe o cooperare din partea acesteia, astfel încât pedeapsa sau măsura să se deruleze fără riscuri sau incidente.
 - o În hotărârea judecătorească de condamnare se vor prezenta în mod amănunțit **motivele ce au determinat luarea deciziei** de aplicare a unei pedepse sau a unei măsuri educative neprivative de libertate.
 - o Persoana care trebuie să execute pedeapsa sau măsura educativă neprivativă de libertate trebuie să beneficieze și, totodată, să solicite autorităților sprijinul de care are nevoie, ori de câte ori este necesar. Aceasta trebuie să solicite să fie îndrumată, supravegheată în vederea executării conforme, astfel încât să nu intervină aspecte care să conducă la suspendarea sau anularea acestora.

[5] Art. 128 din Constituția României.

- o Pe parcursul liberării condiționate și pe întreaga perioadă a executării pedepsei complementare, implicarea comunității prin instituțiile specifice se realizează constant, iar modalitatea de intervenție a acestora trebuie **să fie detaliată în rapoarte** specifice fiecărei forme de organizare.

➤ Suportarea costurilor

- o Cheltuielile aferente programelor de reinserție socială sau de resocializare nu sunt suportate de persoana care execută pedeapsa sau măsura educativă neprivativă de libertate. Cu toate acestea, cheltuielile pe care individual trebuie să le realizeze cu transportul, cu plata unor servicii de cazare sau întreținere vor fi suportate de aceasta, cu excepția situației în care nu dispune de mijloace financiare suficiente.

Persoanele care execută o pedeapsă sau o măsură educativă neprivativă de libertate și nu dispun de resurse financiare necesare acoperirii acestor cheltuieli pot apela la **scutirea de plată**, conform prevederile art. 13 alin. (2) din Legea nr. 253/2013.

✓ Jurisdicția executării pedepselor și măsurilor neprivative de libertate

A. Judecătorul delegat cu executarea^[6]

- o Instanța de executare este **prima instanță de judecată** care a pronunțat hotărârea judecătorească de condamnare, după ce a rămas definitivă (a devenit executorie).

^[6] Art. 14 din Legea nr. 253/2013.